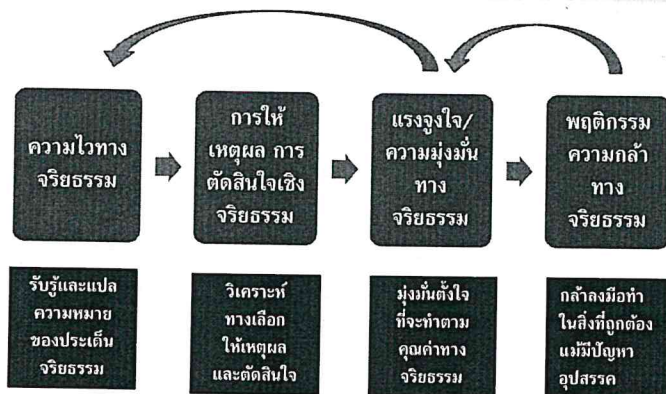

การตัดสินใจเชิงจริยธรรมทางคลินิก ในประเด็นที่ยุ่ยากซับซ้อน

รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา เชาวลิต
ผู้อำนวยการศูนย์จริยธรรมทางการแพทย์แห่งประเทศไทย
สภาการพยาบาล

อรัญญา เชาวลิต (2564) ประยุกต์จากองค์ประกอบด้านจริยธรรมของเรสต์ (Rest, 1994)

องค์ประกอบ ของสมรรถนะการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

ความไวทางจริยธรรม Moral Sensitivity

ความไวทางจริยธรรม

1. การรับรู้ทางจริยธรรม (moral perception) เป็นการรับรู้ในระดับที่จิตสำนึกหรือต่ำกว่าจิตสำนึกว่ามีประเด็นจริยธรรมในสถานการณ์นั้น ๆ
2. การแปลความหมายทางจริยธรรม (moral interpretation) เป็นการตระหนักในระดับจิตสำนึกว่ามีประเด็นจริยธรรมในสถานการณ์นั้น ๆ และต้องการการตัดสินใจ

(Navadez as cited in Jagger, 2011)

จากสถานการณ์: จะขอเปลี่ยนใจ

วิเคราะห์ความไวทางจริยธรรม
ของพยาบาล

สถานการณ์: จะขอเปลี่ยนใจ

ผู้ป่วยลงนามยินยอมผ่าตัด ระหว่างรอผ่าตัด
ผู้ป่วยแสดงสีหน้ากังวล และบอกพยาบาลว่า
เปลี่ยนใจจะไม่ผ่าตัดแล้ว พยาบาลปลอบใจว่าใช้
เวลาผ่าตัดไม่นาน อุปกรณ์ก็ทันสมัย ตอนนี้อยู่
อย่างก็เตรียมพร้อมสำหรับการผ่าตัดแล้ว ไม่มี
อะไรต้องกังวล

พยาบาลที่มีความไวทางจริยธรรม สามารถรับรู้และ
แปลความหมายได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องเกี่ยวกับ

- ❖ คุณค่าของทุกคนที่เกี่ยวข้อง
- ❖ ความขัดแย้งระหว่างคุณค่า
- ❖ ความเสี่ยงทางจริยธรรม
- ❖ ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม
- ❖ ตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

คุณค่า Values

คุณค่า

สิ่งที่คุณคิด กลุ่ม สังคม วิชาชีพ เชื่อว่าสิ่งนั้น
“มีความหมาย” “มีความสำคัญ”
และดำเนินชีวิต/ทำงานหรือกิจการใด ๆ ตามสิ่งที่ให้
ความหมาย ให้มีความสำคัญ เหล่านั้น

ท่านคิดว่า “คุณค่า” หมายถึงอะไร

ก. เราเป็นพยาบาล เราเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม
ข. มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าและความเชื่อที่แตกต่างกัน
พยาบาลมีหน้าที่สนับสนุนการตัดสินใจของผู้ป่วย
โดยสอดคล้องกับคุณค่าและความเชื่อของเขา

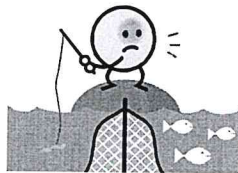

ความขัดแย้งระหว่างคุณค่า

บุคคลแต่ละคนมีคุณค่าหลายคุณค่า จึงพบว่า
บ่อยครั้งที่มีความขัดแย้งระหว่างคุณค่าภายใน
บุคคล หรือระหว่างบุคคล และระหว่างบุคคลกับ
องค์กร/วิชาชีพ/สังคม

วิเคราะห์คุณค่า: คนตกปลา กับ น้องหมาใจดี

จากสถานการณ์: คนตกปลา กับ น้องหมาใจดี

1. คุณค่าของน้องหมา คืออะไร
2. ความขัดแย้งระหว่างคุณค่าของน้องหมา คืออะไร

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม **Ethical Dilemma**

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม (Moral/Ethical Dilemma)

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคุณค่า ที่ต้องการการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จากทางเลือกอย่างน้อยสองทางเลือกที่มีผลดี ผลเสีย ใกล้เคียงกัน ขากต่อการตัดสินใจ ทำให้ไม่มั่นใจว่าจะ ทำอย่างไร

(Beauchamp & Childress, 2019; Fry & Johnstone, 2008)

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม
จึงนับเป็นประเด็นที่ยุ้งยากซับซ้อน
ในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

กษัตริย์จีนและอู่เสี่ยวป้อ

สถานการณ์

อู่เสี่ยวป้อเป็นขันที (ปลอม) ในจีน เคยอยู่ในวังเป็นเวลานาน จนกลายเป็นคนสนิทของฮ่องเต้ ทั้งสองมีความสนิทสนมกันฉันเพื่อน ต่อมาอู่เสี่ยวป้อต้องออกจากวัง และมีโอกาสเป็นหัวหน้าพรรค ๆ หนึ่ง

วันหนึ่งลูกพรรคขอให้อู่เสี่ยวป้อนำพวกตนไปปลงพระชนม์กษัตริย์ เพราะต้องการโค่นล้มราชวงศ์ อู่เสี่ยวป้อรู้ว่ากษัตริย์เป็นคนดี ปกครองบ้านเมืองด้วยความชอบธรรม ในเวลาเดียวกัน กำลังของทหารในวังก็เข้มแข็ง และมีจำนวนมาก ยากที่ลูกพรรคของตนก็รับมือได้

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่อุ้ยเสี่ยวป้อ
ต้องเผชิญ คืออะไร???

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม

อุดมการณ์ร่วมของพรรค/บทบาท
ผู้นำในการปกป้องลูกน้อง

ความจงรักภักดี/ความกตัญญูและ
ความผูกพันกับกษัตริย์

ทางเลือกในการตัดสินใจ
ของอุ้ยเสี่ยวป้อ มีอะไรบ้าง???

ทางเลือกในการตัดสินใจ

นำลูกพรรคไป
ปลงพระชนม์

ปฏิเสธการไป
ปลงพระชนม์

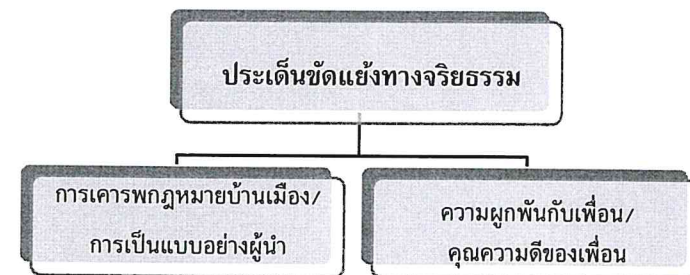
ในที่สุดอ้อยเสี้ยวป้อตัดสินใจนำลูกพรรคของตน
ไปปลงพระชนม์กษัตริย์ ขณะที่ลูกน้องปะทะกับ
ทหาร อ้อยเสี้ยวป้อก็มุ่งตรงไปยังห้องของกษัตริย์
และใช้ดาบจี้กษัตริย์ พร้อมทั้งใช้เป็นตัวประกัน
ให้ทหารปล่อยลูกน้องของตนไป

ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมที่กษัตริย์จีน
ต้องเผชิญ คืออะไร???

เมื่อทหารปล่อยลูกน้องของอ้อยเสี้ยวป้อไป
อ้อยเสี้ยวป้อก็ทิ้งดาบ และยอมถูกทหารซ้อม
อย่างหนักโดยไม่ต่อสู้ จากนั้นก็ถูกนำตัวไป
ขังคุก เพื่อเตรียมการประหารชีวิต ตามกฎ
มณเฑียรบาลต่อไป

ท่านคิดว่ากษัตริย์จีนจะตัดสินใจอย่างไร
การตัดสินใจนั้นสะท้อนคุณค่าอะไร
และการตัดสินใจของกษัตริย์ แสดงถึงพัฒนาการ
ทางจริยธรรมระดับใด ชั้นใด

ทางเลือกในการตัดสินใจ

ประหารชีวิต

หาวิธีลดโทษ/
ปล่อยตัว

สถานการณ์
หน้าที่ต่อผู้ป่วย VS สัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมงาน

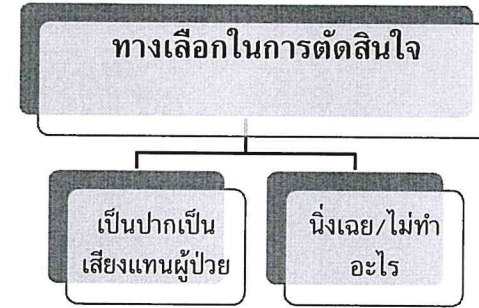
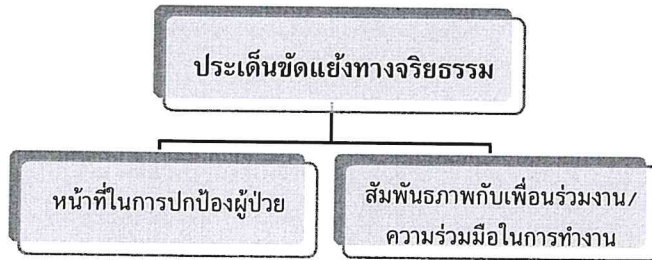

ทำแผลผู้ป่วย Burn
โดยไม่ให้ยาแก้ปวด

ผู้ป่วยปวดมาก
ร้องไห้

พยาบาล ก เป็นรุ่นพี่ อาวุโส

เรา
พยาบาลตัวเล็กๆ
อยู่ในเหตุการณ์

การให้เหตุผลทางจริยธรรม Moral Reasoning

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม (moral reasoning)

กระบวนการทางความคิด (cognitive process) ซึ่งบุคคลเลือกจากคุณค่า (values) ของตนเอง เพื่อตัดสินใจเลือกการกระทำที่มีจริยธรรม

(Fry & Johnstone, 2008)

สภาการพยาบาล
Thailand Nursing and Midwifery Council

การให้เหตุผลเชิงจริยธรรม
สะท้อนพัฒนาการทางจริยธรรม

สภาการพยาบาล
Thailand Nursing and Midwifery Council

พัฒนาการทางจริยธรรม
Moral Development

สภาการพยาบาล
Thailand Nursing and Midwifery Council

**Kohlberg's Theory of
Moral Development**

สภาการพยาบาล
Thailand Nursing and Midwifery Council

ระดับที่ 1

ระยะก่อนกฎเกณฑ์สังคม (ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง)

ระดับที่ 1

ระยะก่อนกฎเกณฑ์สังคม (ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง)

ระดับที่ 2

ระยะกฎเกณฑ์สังคม

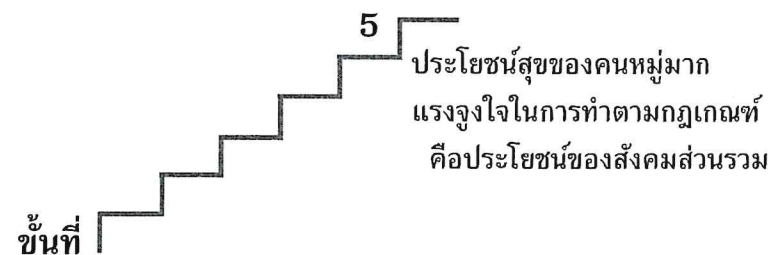
ระดับที่ 2

ระยะกฎเกณฑ์สังคม

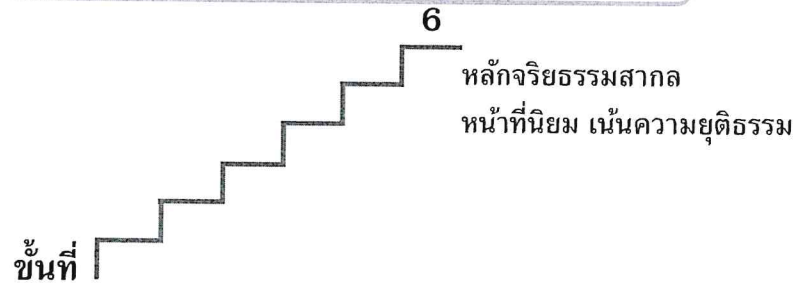
ระดับที่ 3

ระยะเหนือกฎเกณฑ์สังคม (จริยธรรมที่เน้นหลักการ)

ระยะเหนือกฎเกณฑ์สังคม (จริยธรรมที่เน้นหลักการ)

ประเมินระดับพัฒนาการ

เหตุผลที่ท่านตัดสินใจ
เข้าร่วมประชุมครั้งนี้คืออะไร
ประเมินระดับพัฒนาการ
ทางจริยธรรมของท่านจากเหตุผล
ของการร่วมประชุมครั้งนี้

ความมุ่งมั่นทางจริยธรรม
Moral Commitment

Moral Commitment

- การที่บุคคลให้คุณค่าทางจริยธรรม (moral values) เหนือกว่าคุณค่าส่วนบุคคล (personal values)
- คุณค่าทางจริยธรรมส่งผลให้บุคคลมีความตั้งใจ หรือ มุ่งมั่นทางจริยธรรม (moral commitment) ที่จะลงมือกระทำอย่างมีจริยธรรม

(Fry & Johnstone, 2008; Rest, 1994)

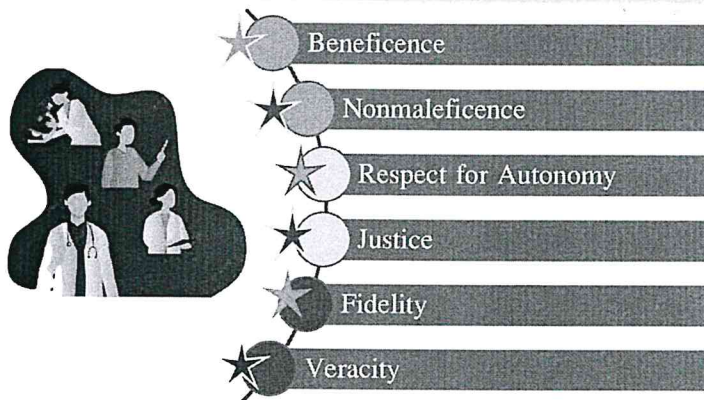

ตัวอย่างคุณค่าทางจริยธรรม

1. จรรยาบรรณวิชาชีพ
2. หลักจริยธรรม
3. แนวคิดทางจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาล

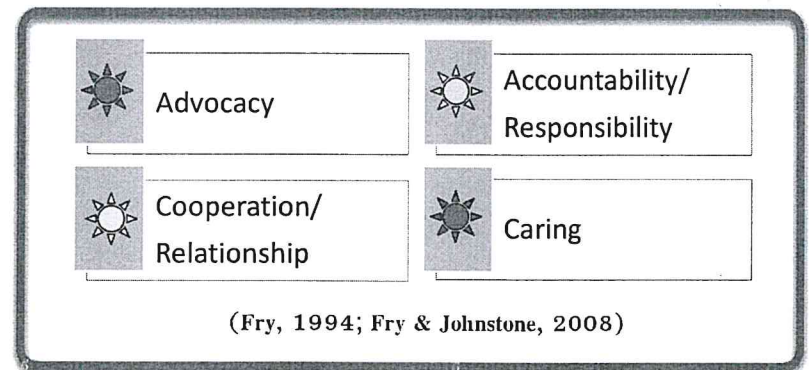
หลักจริยธรรม

(Beauchamp & Childress, 2019; Fry, 1994; Fry & Johnstone, 2008)

แนวคิดทางจริยธรรม

(Fry, 1994; Fry & Johnstone, 2008)

ตัวอย่าง moral commitment ของพยาบาล
ขณะปฏิบัติงานเวรбаяวันหนึ่ง พยาบาลชื่อดังได้นำ
ยาฉีดไปให้ผู้ป่วยผิดคน เนื่องจากในเวลานั้นมีผู้ป่วย
จำนวนมาก จึงเกิดความเหนื่อยล้า แม้จะไม่มีใครเห็น
การกระทำของตน แต่พยาบาลชื่อดังก็ได้รับรายงาน
ความผิดของตนต่อหัวหน้าเวร และเฝ้าระวังผลเสีย
จากการให้ยาผิด

จากสถานการณ์
การกระทำของพยาบาลชื่อดังสะท้อนคุณค่า
ทางจริยธรรมอะไรบ้าง

ความกล้าทางจริยธรรม Moral Courage

ความกล้าทางจริยธรรม (moral courage)

การที่บุคคลใช้ความมุ่งมั่นทางจริยธรรม ในการกล้า
กระทำอย่างมีจริยธรรม ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหา
อุปสรรค และแรงกดดันใดๆ ก็ตาม หรือแม้แต่จะรู้ว่า
การกระทำนั้นอาจเกิดผลทางลบต่อตนเองก็ตาม

(Robichaux, 2016)

ทำอย่างไร ให้มีความกล้าทางจริยธรรม

1. การสะท้อนคิด (Reflection)
2. การปรับความคิด (Cognitive Reframing)
3. การกล้าแสดงออก (Assertiveness)

(Robichaux, 2016)

2. การปรับเปลี่ยนความคิด (Cognitive Reframing)
 - เปลี่ยนกระบวนการคิดทางลบ เป็นการพูดกับตนเองทางบวก
 - เปลี่ยนความกังวลต่อผลทางลบที่อาจเกิดขึ้น ด้วยความคิดบวก
 - ตั้งคำถามว่า “ถ้าหากว่า.....”

(Robichaux, 2016)

ทำอย่างไร ให้มีความกล้าทางจริยธรรม

1. การสะท้อนคิด (Reflection)
 - สะท้อนคิดถึงพันธะหน้าที่ของวิชาชีพ เช่น พันธะตามจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล
 - การสะท้อนคิดเกี่ยวกับคุณค่า และหลักจริยธรรมที่อาจถูกละเมิด

(Robichaux, 2016)

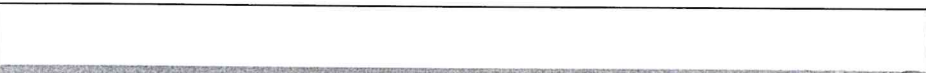

3. การกล้าแสดงออก (Assertiveness)
 - ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกกลัว
 - ไม่ใช้การตำหนิ
 - สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

(Robichaux, 2016)

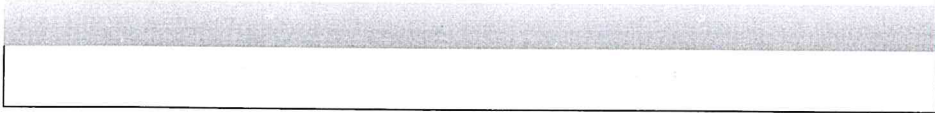

กระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม **Ethical Decision Making Process**

กระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (integrative review by Aranya Chaowalit, 2002)

- ตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
(Making the decision and implementation)
- ประเมินผล (Evaluation)

กระบวนการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (integrative review by Aranya Chaowalit, 2002)

- รวบรวมข้อมูล (Data Collection)
- กำหนดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม
(Identification of ethical dilemmas)
- กำหนดและวิเคราะห์แต่ละทางเลือก
(Identification and analysis of alternatives)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลเกี่ยวกับการเจ็บป่วยและการรักษา
- ข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่า ความเชื่อของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจและการเผชิญปัญหาของผู้ป่วย ครอบครัว รวมทั้งสัมพันธภาพในครอบครัว ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัว
4. ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย และเศรษฐกิจ

การกำหนดประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรม

เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคุณค่าที่ต้องการการตัดสินใจเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งจากทางเลือกอย่างน้อยสองทางเลือกที่มีผลดี ผลเสียใกล้เคียงกัน ขาดต่อการตัดสินใจ ทำให้ไม่มั่นใจว่าจะทำอย่างไร

(Beauchamp & Childress, 2019; Fry & Johnstone, 2008)

การกำหนดและวิเคราะห์ทางเลือก

1. กำหนดทุกทางเลือกที่เป็นไปได้
2. วิเคราะห์ผลดี ผลเสียของแต่ละทางเลือก
 - 2.1 ใช้เหตุผลมาวิเคราะห์ผลดีผลเสียของแต่ละทางเลือก
 - 2.2 ทางเลือกที่เหมาะสม จะต้องสอดคล้องกับทฤษฎี/หลักการ/แนวคิดต่าง ๆ ทางจริยธรรม

การตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ

1. ตัดสินใจร่วมกัน
2. เลือกทางเลือกที่เกิดประโยชน์สูงสุด มีหลักการต่าง ๆ ทางจริยธรรมสนับสนุน
3. ดำเนินถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศาสนา กฎหมาย นโยบาย เศรษฐกิจ
4. กำหนดแผนการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้จริงในบริบทนั้น ๆ

การประเมินผล

1. ประเมินกระบวนการ
2. ประเมินผลลัพธ์ เช่น ลดความขัดแย้งได้หรือไม่ เกิดประเด็นขัดแย้งใหม่หรือไม่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร ฯลฯ
3. การเรียนรู้จากการตัดสินใจในครั้งนี้

ฝึกปฏิบัติการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

สถานการณ์: เพราะเป็นปูชนียบุคคล

พระภิกษุอายุ 75 พรรษา เป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชน เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยพิเศษ โดยโรคเรื้อรัง และได้บอกกับพยาบาลและลูกศิษย์ที่ดูแลใกล้ชิดว่า หากท่านอาพาธหนัก ท่านไม่ประสงค์ที่จะให้ใช้อุปกรณ์ช่วยยืดชีวิต แต่ประสงค์ที่จะมรณภาพตามธรรมชาติ

เมื่อท่านอาพาธหนัก และ conscious ลดลง ทีมสุขภาพเห็นว่าจำเป็นต้องได้รับการรักษาด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อยืดชีวิต แต่ทีมสุขภาพมีความเห็นแตกต่างกันเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าท่านเป็นปูชนียบุคคล ควรรักษาเต็มที่ อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าควรทำตามความประสงค์ของท่าน แม้จะไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม

จากสถานการณ์: เพราะเป็นปูชนียบุคคล

1. คุณค่าของบุคคลที่เกี่ยวข้อง คืออะไร
2. ถ้าท่านเป็นพยาบาลที่ดูแลในสถานการณ์
ประเด็นขัดแย้งทางจริยธรรมของท่าน คืออะไร
3. การตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่เหมาะสม
คืออะไร